

www.parohiaserbanvoda.ro

Cuvântul care zidește

NU LIPSI DE LA LITURGHIA EUCHARISTICĂ,
PENTRU CĂ EA NU ESTE COMPLETĂ FĂRĂ TINE!

BISERICA PAROHIEI ȘERBAN VODĂ: ISTORIE ȘI COMUNIUNE

Biserica Parohiei Șerban Vodă este astăzi, după opt ani de la târnosirea ei, cunoscută și apreciată. Este, de asemenea, loc de rugăciune, popas și mângâiere în necazurile vieții, spital duhovnicesc, școală de învățătură creștină și loc de sfințire a vieții noastre. Un punct spiritual important în acest cartier al Bucureștilor.

Nu a fost mereu așa. Căci istoria cartierului și a Parohiei Șerban Vodă se pierde în negura istoriei și nu mulți mai știu cum s-a construit Biserica Adormirea Maicii Domnului.

De aceea, vă oferim câteva crâmpene din istoria locului și a lăcașului de închinare. Pentru cei mai în vârstă, prilej de amintiri, pentru cei tineri, ocazie de a descoperi frumusețea acestei parohii și râvna cu care s-a construit această biserică, dragă sufletelor noastre.

❖ În anul 1914 satul Bellu aflat la sud de București este ridicat la nivel de comună, numindu-se Șerban Vodă. Ca o curiozitate, primăria a fost în clădirea ce se află și azi pe Șoseaua Giurgiului nr. 71. Abia în anul 1948 comuna va fi integrată în structura administrativă a capitalei.

❖ În primele decenii ale secolului trecut are loc o schimbare importantă pentru viața bisericească din aceste locuri: în anul 1940, în vremea Patriarhului Nicodim, se constituie o nouă parohie, Șerban Vodă, desprinsă teritorial din Parohia Buna Vestire – Bellu, cuprinzând o parte din teritoriul fostei comune Șerban Vodă.

❖ În anul 1941 se ridică prima capelă în parohia nou înființată, așteptată cu nerăbdare și emoție de sufletele atâtor credincioși. Aceasta s-a amenajat în ateneul școlii și a fost sfințită de Arhiereul-vicar al Bucureștilor, Preasfințitul Veniamin Pocitan.

❖ Un an mai târziu, în 1942, se ridică o mică biserică de lemn, în proximitatea bisericii actuale, sfințită de protopopul de atunci, Traian Costea.

❖ La data de 22 august 1943 a fost pusă piatra de temelie a noii biserici Șerban Vodă, tot de către Părintele protopop

Construirea și sfințirea unei biserici reprezintă o dovadă a credinței vii și jertfelnice mărturisite de o comunitate harnică și darnică. Este un moment sfânt și solemn prin care se aduce mulțumire lui Dumnezeu pentru tot ce s-a realizat și în același timp se cere harul Lui sfințitor ca această lucrare – ofrandă a noastră – să fie sfințită, așa cum sfințim ofrandele pe care le aducem la Sfântul Altar. Ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos Cel Înviat să ocrotească această nouă biserică și să dăruiască pace și bucurie, sănătate și mântuire tuturor închinătorilor și binefăcătorilor ei.

*+ DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
24 septembrie 2017*

Traian Costea, asistat de un sobor de preoți și diaconi. Trei ani mai târziu, la 15 august 1946, biserica va fi încredințată cultului, sfințirea provizorie făcându-se de către Părintele Grigore Dragotă. Edificiul sacru era construit în plan triconic, cu un pronaos supralărgit, cu o turlă mare deasupra pronaosului și un turn clopotniță de plan pătrat peste vestibul. Citim din pisanie: „Între anii 1943 și 1964, cu voia și din mila lui Dumnezeu, zidit s-a Biserica Șerban Vodă, spre mângâierea și mântuirea multora. Pusă sub ocrotirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, drept hram alegându-se ziua de Adormirea Maicii Domnului, această sfântă biserică s-a ridicat îndeosebi prin munca și strădania Părintelui Dragotă Grigore, pe

terenul donat de Atena Valentina Popescu (soție de colonel), cu fonduri lăsate prin testament de către ctitoră, și prin daniile credincioșilor”.

❖ Pictura în frescă a bisericii a fost realizată între anii 1953-1959, de către pictorii Gheorghe Roșu și Dumitru Nicolaide. În anul 1962 s-a reușit împrejmuirea cu gard a bisericii, iar în 1964 a fost adăugat un mic pridvor la intrarea în biserică. Și toate acestea s-au realizat cu multă jertfă, căci Biserica era în acele vremuri grele doar tolerată.

❖ În ziua de 10 mai 1970 a avut loc târnosirea Bisericii Șerban Vodă de către Preasfințitul Părinte Episcop dr. Antim Nica Târgovișteanul, Vicar-patriarhal, însoțit de un sobor de preoți și diaconi. La

slujbă a participat și Înaltpreasfințitul Sarchizian, Mitropolit al Libanului, rector al Institutului Teologic din Beirut. În acea perioadă preot paroh a fost vrednicul întru pomenire, Părintele Ioan Oriță.

❖ Anul 1989 a fost unul de cotitură în istoria României, dar și în viața Bisericii Ortodoxe. Credincioșii și-au putut manifesta liber credința lor, preoții au putut lucra liber în ogrorul Domnului. Alături de preotul paroh Alexandru Niculescu vor veni și tinerii preoți Alexandru Ristache și Pompiliu Dinu.

❖ Cartierul a crescut foarte mult, enoriașii umpleau acum biserica, aceasta devenind cu trecerea timpului neîncăpătoare. De altfel, primele schimbări se fac în perioada 1995-2000, se construiesc cele două încăperi de la intrarea în curtea bisericii, una servind drept pangar, iar cealaltă drept cancelarie parohială.

❖ Totuși se simțea acut necesitatea lărgirii spațiului eclezial și înnoirii lui. Astfel că cei trei preoți ai bisericii hotărâsc ridicarea unei noi biserici, peste cea veche, în toamna anului 2001, în ziua de 4 octombrie, fiind așezată piatra de temelie a noului locaș de Preasfințitul Episcop-vicar Varsanufie Prahoveanu.

❖ În ziua de 6 septembrie 2003, Patriarhul Petru al Alexandriei și al întregii Africi, aflat în vizită în țara noastră, a pus piatra de temelie la pridvorul bisericii.

❖ În anul 2005 părintele paroh Alexandru Niculescu pleacă la Domnul, urmându-i la conducerea bisericii părintele Alexandru Ristache, iar din anul 2010 părintele Pompiliu Dinu, părintele Alexandru Ristache cerându-și transferul la o altă parohie.

❖ Să mai amintim că la baza turlei mari din biserica noastră au fost așezate bucăți de cărămidă aduse din ruinele bisericii din Filadelfia (în traducere: dragoste de frate), menționată de Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan (cf. Apocalipsa 3, 7). Cărămizile au fost aduse de credincioșii parohiei, împreună cu preotul paroh Dinu Pompiliu, într-un pelerinaj ca un testament primit de la acel loc binecuvântat de Dumnezeu și care ne îndeamnă să-i primim în biserică pe toți, cu dragoste de frate. Și ne avertizează să nu fim nepăsători sau căldicei în credință, ci cu râvnă mare către Dumnezeu.

❖ Timp de șapte ani, s-au construit zidurile bisericii, au fost ridicate turlele, s-au făcut tencuieli interioare și exterioare, au fost sculptate ancadramele de piatră și s-a acoperit biserica cu tablă din cupru. Doi ani au fost ani de mari frământări, timp în care biserica și-a adjudecat pictorul, în persoana domnului Daniel Codrescu. Începând cu anul 2010, sub păstoria noului paroh, au urmat alți șapte ani în care s-a executat pictura bisericii în tehnica frescă.

❖ Dintre slujitorii Sfântului Altar care s-au adăugat în această vreme și au sprijinit activitatea pastoral-misionară dar și activitatea de construcție au fost preoții Eugen Morar (2004), Adrian Chiriță (2010), Constantin Tomescu (2008) și Ioan Tudorache (2006). Dintre diaconi, amintim pe Părintele arhidiacon profesor doctor Ioan Caraza, plecat de curând în veșnicie, și Părintele Cristian Filiuță (2010-2021).

❖ În ziua de 24 septembrie 2017, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, însoțit de Preasfințitul Episcop-Vicar Timotei Prahoveanu și de un ales sobor de preoți și diaconi, a târnosit biserica Șerban Vodă, această „casă a lui Dumnezeu” și „poartă a raiului”, „anticameră a împărăției cerurilor”, „laborator al Învierii”, iar pentru noi „cerul pe pământ”. O biserică nouă se sfințește cu apă sfințită și se unge cu Sfântul și Marele Mir.

Doar câteva repere cronologice ale istoriei Bisericii Șerban Vodă. N-am putut surprinde dragostea preoților și a enoriașilor pentru biserica lor, nici truda și jertfa acestora, nici nopțile fără somn ale preotului paroh Dinu Pompiliu. Nici munca episcopilor, a membrilor Consiliului și Comitetului parohial pentru construirea efectivă a bisericii sau pentru strângerea de fonduri. Nu pot nici să vă descriu multe momente dificile în care Maica Domnului

ne-a ajutat. Nici dărnicia unor sponsori care au donat sume importante sau generozitatea simplilor enoriași care și-au dat și ultimul bănuț ca să vadă terminată biserica... Pagini de aur scrise în cartea bisericii dar și în veșnicie, în Cartea Vieții.

Înainte de sfințirea bisericii, în anul 2017, un alt eveniment deosebit de însemnat a avut loc: aducerea în biserica noastră de sfinte moaște. Pe 25 iulie 2017, PF Patriarh Daniel ne-a acordat Înalta binecuvântarea de a primi în dar din Italia fragmente din sfinte moaște ale: Sf. Ap. Petru și Pavel, Sf. Ier. Nicolae, Sf. Ambrozio de Milano, Sf. Ier. Dionisie și Simplician, și ale Sfinților Mucenici Gervasie, Protasie, Nazarie și Celsie; Victor; Nabor și Felix; Sebastian; Sisiniu, Martiriu și Alexandru. Iar pe 30 iulie 2017 ele au fost scoase la închinare, adăugându-se Sf. Ier. Luca al Crimeei, Sf. Cuv. Paisie de la Neamț și Sfântul necunoscut de la Măn. Neamț.

Și, ca o nouă revărsare de binecuvântări, în ziua târnosirii bisericii, când era prăznuită Sfânta Muceniță Tecla, cea întocmai cu Apostolii, am primit, tot din Italia, părțile din sfintele sale moaște!

Am rememorat pagini dragi oricărui enoriaș din parohia noastră. Mai multe lucruri veți afla răsfoind paginile albumului „Monografia Parohiei Șerban Vodă din București” sau arhiva ziarului parohial „Cuvântul care zidește”. Eu doar am ținut să vă pun la suflet istoria unui lăcaș de cult care ne cheamă neîncetat la sfințire și mântuire.

Avem multe încă de înțeles și de înfăptuit pe acest drum al credinței, drum pe care întâlnim și încercări dar și mângâieri duhovnicești. Să fim împreună în rugăciune, să alcătuim o frumoasă familie parohială, sub ocrotirea Maicii Domnului și a sfinților. ❖

Maria Buleu

RÂNDUIALA TUNDERII ÎN MONAHISM (II)

Rupându-se de lume, cel care dorește viață călugărească va intra într-o mănăstire și va parcurge cu răbdare, lepădare de sine și ascultare treptele de novice, rasofoi și apoi, când este pregătit, va fi tuns în monahism, adică va primi schima mică sau „logodirea marelui și ingerescului chip”.

Nu este un drum ușor de la intrarea pe poarta mănăstirii și până la rânduiala tunderii. Sunt ani lungi de pregătire, de despătimire, de ascultare, de tăierea vocii, de depărtare de familie și lume în general. De cercetare de sine pentru a înțelege pe deplin dacă aceasta este voința lui Dumnezeu, dar și pentru a realiza dacă ești potrivit acestei vieți.

După 3 ani sau mai mulți, uneori până la 20 de ani, rasofoiul depune voturile monahale și intră definitiv în cinul călugăresc, făgăduindu-se cu totul Mirelui ceresc și încredințând toată viața sa în mâinile lui Dumnezeu. Zicând, ca și Sfântul Apostol Pavel „nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine” (Galateni 2, 20).

După îndelungă chibzuință, starețul sau stareța îl anunță pe rasofoi sau rasofoară să se pregătească pentru călugărire. În primul rând acesta își va pregăti veșmintele, care sunt în același timp și armele monahului și cu care va fi îmbrăcat în timpul slujbei: cămașa albă, ciorapii, dulama, crucea de piept, paramanul, brâul (care este de fapt o curea), rasa, sandalele sau bocancii, culionul sau scufia pentru monahii, mantia, camilafca și metaniile.

Când începe slujba de călugărire, rasofoiul, urmat de nașul de călugărie se va închina la toate icoanele cu metanii, și, de asemenea, se va închina spre cele două strane, cerând iertare și binecuvântare prin această închinăciune.

Îmbrăcat numai în cămașă și ciorapi, cu capul descoperit și părul despletit, acoperit de mantia nașului, în cântarea „Brațele părintești”, rasofoiul înaintază în genunchi spre naos, în fața Sfântului Altar. Cămașa albă exprimă bucuria învierii la o altă existență, curăția sufletească a aspirantului la călugărie, dar și strălucirea dumnezeiască, fiindcă noul nevoitor se îmbracă în Hristos, în lumină.

Ajungând în fața altarului, se așază la pământ, cu brațele desfăcute, închipuind o cruce. Este tot timpul acoperit de mantia nașului, și așa, de acolo, cu smerenie se oferă pe sine cu totul lui Dumnezeu.

Urmează apoi o serie de întrebări și răspunsuri prin care rasofoiul este chestionat dacă este conștient de importanța și responsabilitatea făgăduințelor pe care și

le ia pentru toată viața sa. Dialogul este cutremurător.

„*Întrebare:* De ce ai venit, frate, căzând înaintea sfântului jertfelnic și la această sfântă însoțire?”

Răspuns: Dorind viață pustnicească, cinstite părinte.

„*Întrebare:* Dorești să te învrednicești de ingerescul chip și să fii rânduit în ceata monahilor?”

Răspuns: Așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, cinstite părinte.

Ieromonahul/Episcop: Cu adevărat bun și fericit lucru ai ales, numai de-l vei și îndeplini. Pentru că lucrurile cele bune cu osteneală se câștigă și cu durere se isprăvesc.

„*Întrebare:* De bună voia ta te apropii de Domnul?”

Răspuns: Așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, cinstite părinte.

„*Întrebare:* Nu de vreo nevoie ori silă?”

Răspuns: Nu, cinstite părinte.

„*Întrebare:* Te lepezi de lume și de cele din lume, după porunca Domnului?”

Răspuns: Așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, cinstite părinte.

„*Întrebare:* Vei păzi până la moarte **ascultarea** către cel mai mare și către toată frățimea cea în Hristos?”

Răspuns: Așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, cinstite părinte.

„*Întrebare:* Vei răbda toate **supărările și strâmtorările vieții** singuratic, pentru împărăția cerurilor?”

Răspuns: Așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, cinstite părinte.

„*Întrebare:* Te vei păzi pe tine în **feciorie, în întreagă înțelepciune și în cucernicie**?”

Răspuns: Așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, cinstite părinte.

Vezi, fiule (sau fiică), ce fel de făgăduințe dai Stăpânului, pentru că îngerii sunt de față nevăzuți, scriind mărturisirea ta aceasta, de care vei fi întrebat la a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos.”

Urmează apoi o catehizare a candidatului, în care, printre altele, i se spune că:

❖ Monahul trebuie să meargă pe calea desăvârșirii, lepădându-se de rude, dar și de mentalitatea lumii, adică de griji, averi, plăceri deșarte, slavă și chiar de viața sa anterioară.

❖ Din ziua când a luat marelui și ingerescul chip, trebuie să se pregătească pentru luptele duhovnicești, căci monahul, în efortul său de a păzi la un nivel înalt voia lui Dumnezeu, va flămânzi, va înseta, va fi gol, va fi defăimat, va fi batjocorit, va fi insultat, va fi prigonit și va fi trecut prin multe încercări dureroase.

❖ În ciuda greutăților acestora, monahul trebuie să se bucure pentru că l-a învrednicit Dumnezeu de mare cinste, să aparțină „celor ce duc viață îngerească” și înălțimii „vieții ce imită pe cea din cer”. Având în vedere acest lucru, trebuie să lucreze în întregime și să caute petrecerea cerească.

„Așa, cu ajutorul lui Dumnezeu” va răspunde candidatul.

Apoi, cel ce săvârșește slujba – episcop sau ieromonah – se roagă pentru ca Dumnezeu să îl primească pe rasofoi în ceata îngerească și să-i facă sarcina ușoară în viața călugărească, avertizându-l pe aspirant: „Iată, fiule, Mântuitorul Hristos, în chip nevăzut stă aici de față. Vezi, că nimeni nu te silește a veni la acest chip. Vezi, că tu de bună voie dorești logodirea marelui și ingerescului chip.”

Urmează apoi un alt moment important, în care rasofoiului i se tunde în cruce perii capului său și i se dă noul nume. Foarfecelile sunt pe Sfânta Evanghelie, iar episcopul spune: „Ia foarfecelile și mi le dă.” Rasofoiul ia foarfecelile, îl sărută și-l înmânează de trei ori episcopului. A treia oară, episcopul spune: „Iată, din mâna Mântuitorului Hristos iei acest foarfecel. Vezi, dar, Cui te făgăduiești, de Cine te apropii și de cine te lepezi.” Luând foarfecelile, episcopul îl tunde în cruce, zicând: „Fratele nostru (sau sora noastră) (N) ÎȘI tunde părul capului său, în

numele Tatălui, amin; și al Fiului, amin; și al Sfântului Duh, amin.”

Semnificația acestui moment este aceea că această tundere simbolizează tăierea legăturilor cu lumea de bună voie. Tunderea părului este dovada desăvârșitei afierosiri lui Dumnezeu, iar monahul dă ceva din el însuși lui Dumnezeu și începe o nouă viață. Important este faptul că el, candidatul, face această tundere, afierosindu-se singur lui Dumnezeu.

Urmează apoi îmbrăcarea veșmintelor, care este de fapt un ritual în care monahul sau monahia primește armele cu care se va îngrădi și cu care va lupta de acum înainte.

Primul lucru pe care îl primește din mâinile episcopului este crucea pec-

torală, căci în acest moment ia crucea călugăriei: „Fratele nostru Damaschin monahul ia semnul Sfintei Cruci a Domnului Hristos pe pieptul său, ca să se nevoiască cât îi va fi cu putință a-L urma și în tot ceasul a-și aduce aminte de patimile, de scuipările, de defăimările, de rănilile, de loviturile peste obraz, de răstignirea și de moartea Domnului Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.”

În tot acest timp nașul sau nașa îl ajută pe monah să se îmbrace.

Al doilea lucru, foarte important, pe care monahul îl primește este paramanul sau schima mică. Acesta este purtat de către monahi tot timpul asupra lor, pe sub dulamă. „Rănilile Domnului Iisus Hristos le port pe trup.” Paramanul este

o bucată de pânză de mici dimensiuni (30x20 cm) pe care se află brodate semnele Patimilor Mântuitorului, după cum urmează: Sfânta Cruce, coroana de spini, sulita și buretele, cuiele și ciocanul, scara Crucii și cocoșul etc. De obicei, de jur-împrejur se află următoarea inscripție: „Luați jugul Meu că este bun și povara Mea este ușoară” (Matei 11, 29-30); „Spatele l-am dat spre bătaie și obrajii Mei spre palmuire și fața Mea nu am ferit-o de rușinea scuipărilor” (Isaia 50, 6).

Paramanul închipuie „jugul cel bun” al lui Hristos. Din cele patru colțuri ale pânzei pornesc patru panglici. El se așează pe spate, între omoplați, între cămașă și rasa călugărească. (Va urma) ❖

Maria Buleu

CURAJUL MĂRTURISIRII LUI HRISTOS: CINSTIREA SFINȚILOR MARTIRI DIN DOBROGEA

Suntem datori, așa cum ne spune troparul sfinților Macrobie, Gordian, Ilie, Zotic, Lucian și Valerian: „Să cinstim cu credință pe Mucenicii Sfinți cei ce în Tomis, prin chinuri, prin sabie și prin foc sfârșit bun au dobândit, mărturisind pe Domnul, primind de la El cununi nepieritoare și fiind cinstiți acum în ceruri cu multă slavă, mijlocesc lumii pace și mare milă.”

Așa cum ne spune Apocalipsa 2:10 curajul îi caracterizează pe sfinții martiri, el conducându-i către primirea cununii veșnice: „Nu te teme nicidecum de ce ai să suferi. Iată că diavolul are să arunce pe unii din voi în temniță, ca să fiți încercați; și veți avea un necaz de zece zile. Fii credincios până la moarte și îți voi da cununa vieții.” Sfinții sunt modele pentru noi și ocrotitori, mijlocitori pentru curajul mărturisirii credinței și mărturii că lumina lui Hristos strălucește chiar și în vremuri de întuneric și prigoană.

Se putem învăța din pilda sfinților dobrogeni este curajul mărturisirii publice a lui Hristos. Chiar dacă ei au trăit în secolul al IV-lea, ce învățăm din exemplul lor este că în orice perioadă comunitățile creștine s-au lovit de provocări din partea lumii și societății în general.

Tendințe păgâne nu au existat doar atunci, ci și astăzi, ele s-au transformat în alte tendințe care acționează opresiv față de tradițiile creștine, chiar dacă uneori mai mult sau mai puțin public.

Martirii din Dobrogea – Macrobie, Gordian, Ilie, Zotic, Lucian și Valerian – ne oferă mai mult decât o lecție istorică despre persecuțiile din secolul al IV-lea; ei ne transmit o lecție vie despre cum se trăiește credința într-o lume adesea ostilă sau indiferentă față de valorile Evangheliei.

În primul rând, exemplul lor ne arată că mărturisirea lui Hristos este o realitate

care transcende epocile. Curajul lor nu a fost doar un act izolat de eroism, ci expresia unei convingeri profunde că viața adevărată este viața în Hristos, chiar cu prețul suferinței și al morții. Ei nu au mărturisit în intimitatea inimii doar, ci public, asumându-și riscurile sociale și politice ale epocii. Astfel, ne învață că mărturisirea credinței nu este doar o opțiune interioară, ci un gest comunitar și public, care implică asumarea propriei identități în fața lumii.

În al doilea rând, pilda lor ne ajută să înțelegem că persecuția nu este doar un fenomen al Antichității. Chiar dacă formele de oprimare s-au schimbat, spiritul de respingere a Evangheliei persistă. Astăzi, provocările nu mai iau forma edictelor imperiale care cer jertfe aduse idolilor, ci pot apărea ca presiuni subtile de a relativiza credința, de a o exclude din spațiul public sau de a o reduce la o chestiune pur privată. Martirii ne arată că răspunsul creștin nu este retragerea fricoasă, ci o prezență fermă și senină, care nu se lasă intimidată.

În al treilea rând, martiriul lor ne arată dimensiunea comunitară a credinței. Ei nu au suferit izolați, ci împreună – rugându-se, încurajându-se reciproc și dând mărturie în unitate. Aceasta este o chemare pentru comunitățile creștine de astăzi să rămână unite, să se sprijine reciproc în fața provocărilor culturale și morale și să cultive o solidaritate reală.

Pilda acestor martiri ne amintește că victoria creștină nu se măsoară prin evitarea suferinței, ci prin fidelitate. Ei au transformat locul de execuție în altar, iar moartea lor a devenit izvor de viață pentru generațiile următoare. Așa cum ei au luminat Dobrogea secolului al IV-lea, creștinii de astăzi sunt chemați să fie lumină în societatea lor, apărând demnitatea umană, familia, libertatea religioasă și valorile morale, chiar și atunci când acestea par să fie marginalizate.

Bibliografie: *Biblia sau Sfânta Scriptură. Versiune diortosită după Septuaginta* (ed. jubiliară ed. B. V. Anania). București, Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2001; *Mineiul pe Septembrie*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2022; Delehay, Hippolyte, ed. *Synaxarium Ecclesiae Constantinopolitanae*. Brussels: Société des Bollandistes, 1902. (Sept. 13, Tomis martyrs). ❖

**Pr. Popa Ionuț-Florentin, parohia
Seaca de Câmp, Jud. Dolj**